

Asia: VN/4677/2021

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020 päivitys

Taustakysymykset

Vastaajan taustaorganisaatio

Vammaisjärjestö

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet oppaan päivittäminen jatkossa?

Ovatko nykyiset luovutusperusteet olleet hyödyllisiä?

melko paljon

Kenen tehtävänä pitäisi olla luovutusperusteiden päivittämisen koordinointi?

Sosiaali- ja terveysministeriö

Mitä muuta haluaisit sanoa apuvälineiden luovutusperusteiden päivittämisestä?

Opasta tulee kehittää valtakunnallisesti, esim. STM:n tai THL:n työstämänä. Yksittäinen hyvinvointialue ei voi olla siitä vastuussa, jos halutaan yhdenmukaisia pelisääntöjä koko maan alueelle. Oppaan kehittämistyössä tulee olla mukana myös YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisesti vamma ryhmien edustaja, joka asiakasryhmästä tai etujärjestöstä, jotta asiakkaan ääni saadaan kuuluviin ja mukaan kehittämistyöhön. Vain siten saadaan riittävän asiakaslähtöistä ja 24/7

apuvälineiden kanssa pärjäävien tieto siitä miten arjessa pärjätään oppaan mukaisilla apuvälineillä ja onko jotain mitä pitää kehittää. Luovutusperusteet tulee kirjoittaa selkeästi ja niin, että ei käytetä tulkinnanvaraisia ilmaisuja.

Teknologia kehittyy huimaa vauhtia ja sen vuoksi luovutusperusteiden päivittämistä tällaisten laitteiden kohdalla tulee arvioida vuosittain. Vammaispalvelulain tuleva muutos tulee myös huomioida päivittämisessä, että luovutusperusteet opas on ajantasalla lainsäädännön kanssa.

1. Johdanto

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Käytäntöjen ja luovutusperusteiden tulee olla yhtäläisiä valtakunnallisesti. Jos kaikki hyvinvointialueet voivat tehdä omia lisäyksiä ollaan siinä tilanteessa, että käytännöt poikkeavat toisistaan ja ihmiset ovat eriarvoisessa asemassa riippuen siitä millä hyvinvointialueella sattuvat asumaan. Käytännöt ja luovutusperusteet tulee luoda sellaiseksi, että niitä ei ole tarvetta edelleen kehittää kuin valtakunnallisesti. Kolmannen kappaleen paikalliset tarkennukset kohdan voi poistaa tai sitten pitää auki kirjoittaa paremmin, että tarkoitus ei ole päivittää paikallisesti luovutusperusteita vaan lisätä ohjeistukseen mikä taho asiaa hoitaa omalla hyvinvointialueella. Oppaan tarkoitus on varmistaa, että apuvälineet luovutetaan yhdenvertaisesti kaikilla maamme hyvinvointialueilla.

2.1.1 Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Tähän tulee lisätä Lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet erityisesti artiklat 5: Valtion on kunnioitettava vanhempien tai muiden lapsen huoltajien vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen kasvatuksessa, kohta 6: Jokaisella lapsella on oikeus elämään. Valtion on taattava mahdollisimman hyvät edellytykset lapsen henkiinjäämiselle ja kehitykselle, kohta 12: Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti, kohta 23: Vammaisen lapsen erityistarpeet tulee huomioida ja hänen tulee saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä, kohta 24: Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvittaessa hoitoa. Lisäksi tulee huomioida Viittomakielilaki 359/2015 sekä Kielilaki 433/2003 (erityisesti § 10 ja §18).

2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Vammaispalvelulain mukaisia muutostöitä kartoittaessa tulee mittarina olla myös vammaisen henkilön elämänlaatu. Hänelle tulee tarjota sellaiset apuvälineet ja muutostyöt, jotka mahdollistavat hyvän elämän kotona. esim. vammaisella on oikeus käyttää asuntonsa parvekettä tai terassia, ettei turvata ainoastaan pääsyä asuntoon esim. rappukäytävän kautta.

Tekstiä tulisi täsmentää, koska vammaispalvelulain vahvistaminen viivästyy. Esimerkiksi mihin saakka noudatetaan vanhan lain siirtymäaikaa? Lisäksi tulisi selvemmin ohjeistaa, miten vammaispalveluna myönnettävien ja lääkinällisenä kuntoutuksena myönnettävien apuvälineiden palveluprosessit toimisivat asiakkaan kannalta mahdollisimman yhdenvertaisesti ja tarkoituksenmukaisesti hyvinvointialueilla.

2.1.3 Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.2 Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

5. Apuvälineratkaisu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Apuvälineiden hankinnassa on tärkeintä saada yksilöllisen harkinnan perusteella asiakkaalle mahdollisimman hyvin sopiva apuväline, joka soveltuu siihen käyttötarkoitukseen mihin asiakas sitä tarvitsee. Tätä varten tuntuu käsittämättömältä tehdä hankintalain mukainen kilpailutus, koska kilpailutuksen ehdot ovat niin yksilöllisiä. Kilpailutuksen perusteella päädytään valitsemaan perusvalikoima, joka ei sitten sovikaan asiakkaan yksilölliseen tarpeeseen. Perusvalikoimaan tulee sisällyttää mahdollisimman monipuolinen valikoima eri ominaisuuksien mukaisia apuvälineitä, joista pystyy sitten valitsemaan sen kullekin asiakkaalle parhaiten soveltuvan vaihtoehdon. On turha hankkia hankintalain kilpailutuksen perusteella käyttöön huonosti soveltuvia laitteita, jotka eivät sitten käytännössä toimikaan asiakkaalle. Se tulee kallliiksi, jos joudutaan ns. perusvalikoiman käytön jälkeen tekemään arvioinnit ja hankinnat uudestaan.

6.1 Potilas- ja laiteturvallisuus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.2.1 Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Kielivaatimuksiin on lisättävä myös englanti tai kirjattava tulkin käyttämisen tarve. Käyttöohjeet tulee saada tarvittaessa viittomakielellä.

Mitä apuvälineen seuranta pitää sisällään? Tähän ohjeeseen voisi kirjata sen mitä seuranta tarkoittaa ja mitä sen ainakin pitää sisällään ja miten seurannasta raportoidaan.

6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.3 Apuvälineen huolto/korjaus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

"pyritään mahdollisuuksien mukaan luovuttamaan odotusajaksi korvaava apuväline" on liian auki jäävä. Tuo sana pyritään tarkoittaa sitä, että kovasti voidaan yrittää ja sitten kerrotaan asiakkaalle, että ei onnistuttu löytämään korvaavaa apuvälinettä. Lause tulisi korjata muotoon: Mikäli käyttäjälle välttämättömän apuvälineen huolto/korjaus pitkittyy, luovutetaan asiakkaalle odotusajaksi korvaava apuväline.

Apuväline mahdollistaa vammaisen henkilön osallisuuden ja myös apuvälineen huollon tai korjauksen yhteydessä on varmistettava, että vammaisen henkilö pystyy yhdenvertaisesti osallistumaan esim. työhön, opiskeluun yms.

6.4 Apuvälineiden kuljetus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Apuvälineenä luovutettu sähkösäätöinen sänky on erittäin suuri ja painava siirrettävä. Edes muuttotilanteessa ei voida edellyttää, että sen siirtämisen vastuu olisi apuvälineen käyttäjän vastuulla. Apuvälineen tulee olla käyttäjälleen maksuton palvelu, josta ei aiheudu kustannuksia.

6.5 Kaksoiskappale

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

7. Oppaassa käytetyt käsitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

04 27 09 Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

05 Välineet taitojen harjoittamiseksi

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Toisen kappaleen kohta: "Tästä voidaan poiketa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun väline on välttämätön toimintakyvyn tukemiseksi ja tämä on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan." Mitä tarkoittaa sana välttämätön? Miten se määritellään? Saako apuvälineen henkilö, joka osaa riittävän hyvin vaatia ja perustella tarvitsemansa apuvälineen? Välttämätön sana ei tässä yhteydessä pidä käyttää.

06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridiortoosit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 21 Silmäproteesit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

09 54 Sukupuolielämän apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 23 Sähköpyörätuolit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Sähköpyörätuolin valintaa pitää arvioida aina yksilöllisesti ja huomioida käyttäjän yksilölliset tarpeet sekä tehdä mahdolliset tarvittavat muutostyöt ennen apuvälineen luovuttamista. Sähköpyörätuolia

valittaessa valintaperusteena tulee olla asiakkaan käyttöön parhaiten soveltua apuväline eikä hinta voi olla se ohjaavin kriteeri.

Sähkömopon myöntämisen kriteereistä pitäisi poistaa itsenäinen siirtyminen laitteeseen, jos laitetta kykenee muuten itsenäisesti käyttämään.

12 39 01 Opaskoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 Näkemisen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 01 Silmälasilinssit, 22 03 06 02 Kehykset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 03 Piilolinssit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 18 Suurennuslaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 06 27 Kuulon apuvälineiden lisävarusteet, 22 06 90 01 Pantakojeet, 22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

22 06 27 Oppaaseen tulee kirjata, että uimasuojus on luovutettava molempiin prosessoreihin, jotta äänen varassa toimimaan tottuneella on mahdollista kuulla uimahallissa, joka on äärimmäisen haastava kuunteluympäristö. Tällä hetkellä kun vihdoinkin ollaan pitkän taistelun jälkeen saatu uimasuojukset luovutuksen piiriin niin valtakunnallisesti on kovin erilaiset käytännöt niiden luovuttamisen suhteen. Osa paikoista luovuttaa automaattisesti kaksi ja esim HUS luovuttaa vain yhden, vaikka perheet vaativat toista vedoten turvallisuuteen ja siihen, että kahdella puheprosessorilla kuulemaan tottunut ei kuule riittävän hyvin yhden puheprosessorin ja vesisuojuksen varassa. Vesisuojaus kuitenkin käyttäjien mukaan vaimentaa ääntä. Lapsen turvallisuuden kannalta on äärimmäisen tärkeää, että myös uudessa voi luottaa kuuloonsa.

22 18 24

FM-laitteen luovutuksen suhteen on myös uskomaton valtakunnallinen ero. Kaikki muut paikat paitsi HUS luovuttaa automaattisesti molempiin korviin FM-laitteet. HUS sen sijaan luovuttaa vain yhden. Kun lapsi siirtyy yläasteella ja FM-laitteen maksajaksi tulee KELA, myös HUS kirjoittaa suosituksen KELA:lle, jossa suosittelee kahta FM-laitetta. Pienelle päiväkotia/ala-asteikäiselle lapselle on äärimmäisen tärkeää, että hän voi saada kaksi FM-laitetta, sillä niitä on tarkoitus käyttää nimenomaan varhaiskasvatuksessa ja koululuokassa, jotka ovat haastavia kuunteluolosuhteita, varsinkin silloin jos lapsi ei ole pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä, ja luokalla on enemmän kuin 20 lasta. On tärkeää, että luovutusperusteet opas selkeästi ohjaa kahden FM-laitteen luovuttamisen, jotta saadaan valtakunnalliset yhdenmukaiset luovutusperusteet.

22 12 21 Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

90 01 02 Avustajakoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

LIITE 2 Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Yleiset kommentit päivityksestä

Miten opasta tulisi kehittää jatkossa?

Opasta tulee kehittää valtakunnallisesti, esim. STM:n tai THL:n työstämänä. Yksittäinen hyvinvointialue ei voi olla siitä vastuussa, jos halutaan yhdenmukaisia pelisääntöjä koko maan alueelle. Oppaan kehittämistyössä tulee olla mukana myös YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisesti vamma ryhmien edustaja, joka asiakasryhmästä tai etujärjestöstä, jotta asiakkaan ääni saadaan kuuluviin ja mukaan kehittämistyöhön. Vain siten saadaan riittävän asiakaslähtöistä ja 24/7

apuvälineiden kanssa pärjäävien tieto siitä miten arjessa pärjätään oppaan mukaisilla apuvälineillä ja onko jotain mitä pitää kehittää. Luovutusperusteet tulee kirjoittaa selkeästi ja niin, että ei käytetä tulkinnanvaraisia ilmaisuja.

Teknologia kehittyä huimaa vauhtia ja sen vuoksi luovutusperusteiden päivittämistä tällaisten laitteiden kohdalla tulee arvioida vuosittain. Vammaispalvelulain tuleva muutos tulee myös huomioida päivittämisessä, että luovutusperusteet opas on ajantasalla lainsäädännön kanssa.

Grundström Janet

LapCI - sisäkorvaistutelasten valtakunnallinen yhdistys ry